

РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ

На Службі України

В 60-річчя ПОЛКОВНИКА

АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

ПІТСБУРГ

1951

РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ

На Службі України

В 60-річчя ПОЛКОВНИКА

АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

diasporiana.org.ua

ПІТСБУРГ

1951

Відбитка з
«Народнього Слова»

... Полковник Андрій Мельник ...

Андрій Мельник побачив світ в дні 12 грудня, 1890 року в селянській сім'ї Якубової Волі, біля Дрогобича. Це село недалеко того місця, де народився наш великий поет і письменник Іван Франко. Ще хлопчиком, на шкільній лавці дає він себе відчутти як гарячий українець. Вже тоді наболілі і скривавлені від кайдан руки Батьківщини збуджують в ньому кріпку постанову: жити і працювати для України. Ще хлопчиком він переконується, що похід в життя і боротьба за волю вимагають пильної підготовки. Тому кидається на книжки і вчиться. Попри це, вже як молодий студент стає одним з ініціаторів та провідників таємних шкільних гуртків. По закінченні гімназії переходить на студії лісівництва у Відні. Це було в 1911 році. Школу цю закінчує і дістає титул дипломованого лісового інженера. Рівночасно з тим він бере живу участь в суспільно-громадському житті. Між іншим він керує українським товариством «Земля» у Відні.

Переступивши поріг студентського життя, він вступає на довгий і важкий шлях активної служби Ідеї Батьківщини. З вибухом першої світової завірюхи він вступає в ряди Українських Січових Стрільців, де в боях своєю хоробрістю та відвагою стає легендарною постаттю стрілецтва. Учасники боїв на Маківці та під Галичем, над Стрипою, згадують, що він неначе зачарований лицар ходив поміж ворожими кулями і шрапнелями і кулі його не чіпались. В наступ усе йшов перший, а відступав останній. В році 1916 попадає враз з сотнею в російський полон. Його замикають москалі в одному таборі полонених коло міста Царицина, що нині його москалі переіменували на Сталінград.

Пригноблююча атмосфера російського полону його не заломлює. Тут він вперше стрічається зі славної пам'яті Вождем і Творцем українського націоналізму Євгеном Коновальцем. Та стріча заважила на їхньому дальшому життєвому шляху. Від тоді переживають вони вдвох долю і недолю України, від тоді рамя об рамя йдуть спільно, кидаючи лицарський визов злій долі.

1914 РІК. СЕРПЕНЬ

“Ой за гори чорна хмара встала,
То не хмара — молоді гузари . . . ”

НА ВУЛИЦІ Янівській у Львові гремить пісня. Вибиваючи чітко крок, машерує вулицею перша сотня першого полку УСС. Двісті п'ятьдесят молодих хлопців, у цивільних одягах, зі старими австрійськими крісами «Верндлями» — на плечах.

«То не хмара — молоді гузари,
Попереду йдуть генерали» . . .

На тротуарах стоять люди і дивляться. Одні радісно всміхаються: «Наші Стрільчики!» — кажуть. Другі гнівно здивовані: «Що то власціве за войско?» — бурчать під носом.

А сотня йде, як один муж. Йде на щоденні вправи, за місто, на «Кайзервальд».

В першій четі, в другій чвірці — стрункий, білявий юнак. Йде легким, пружистим кроком, випрямлений як свічка, голова не повертається ні вправо ні вліво, сиві очі, затиснені енергійно уста.

З під ніг сотні здіймається курява, клубиться над хлопцями, утруднює їм віддих. Але молоді легені вдержують це, ще й голос добувають серед куряви.

Тільки білявий юнак у другій чвірці чимраз тяжче дихає. А коли приходиться підгору — цілою силою волі видержує темно маршу.

Під горбом «Кайзервальду» — розстрільна і вперед Щойно на горбі спочинок.

Білявий юнак стоїть, спертий на кіса, а груди аж ходять від швидкого віддиху.

Вибачте! Ви сьогодні щось недобре почуваєтесь? — питає його найближчий сусід з другої чвірки.

Білявий юнак блідо всміхається.

— То не сьогодні. Я з легенями не в порядку.

— Чому ж ви ходите на виправи?

Сиві очі глянули здивовано на товариша.

— Зовсім просто. Тому, що виправи треба робити.

— — — — —

1915 рік, Карпати, зима. Маленьке закарпатське село Мішкоровиця спить під білим кожухом. Спить або вдає, що спить. Бо вчора під вечір, саме як кухар мав видавати каву, прибігла стрілецька стежа і дала знати, що провалом Руський Путь котиться в сторону села велика сила Москалів. Може полк, а може й більше. За чверть години передні відділи вже будуть під селом.

Не було часу і кави випити. Сотня УСС опустила село і зайняла становища на горбах за Мішкарковицею.

Прийшла ніч тиха але морозна. Сотня сиділа в лісі і навіть вогню не можна було розпалити.

Над раном перша сотня пішла на стежу під село. Командантом чети був той самий білявий юнак, що так тяжко ловив віддихи підчас вправ у Львові на «Кайзервальді». Він за п'ять місяців війни став уже старшиною, перебув осінь і пів зими на дощах і морозах у Карпатах, все спокійний, усміхнений і на диво видержував усі невгоди війни.

Крадучись лісом чота дійшла на край села. Хлопи

йшли гусаком, бо глибокий сніг утруднював хід.

Білявий юнак ішов спершу на переді, але вкінці дав себе переконати, щоби все хтось новий пробивав до-рогу. Молоді, здорові хлопці з трудом балували в гли-бокім снігу, час до часу то один, то другий приставав, щоб набрати повітря в груди.

Тільки білявий юнак ніразу не пристав, а йшов рівномірним кроком, як машина.

— Тобі не тяжко?— питався його той самий з дру-гої чвірки, що ставив такий запит ще у Львові.

— Нема ради. Наказ!

На дворі ще й не благословилося на світ. Треба було заждати аж розвидниться трохи. Хлопці посіда-ли в сніг і зараз таки почали дрімати.

А білявий юнак сперся на ялицю і сторожко дивив-ся на шлях, що йшов з села.

— Сядь, спочинь трохи— шептав до нього това-риш з давньої другої чвірки. — Я буду вважати.

— Нічого. Це вже не довго. Ось-ось розвидниться.

А як трохи розяснилося небо -- хлопці підкralись до перших хат і привели кілька полонених.

Тоді довідались, що в селі квартирує цілий курінь Москалів, а за селом на горбі ночує ціла бригада.

Кілька сальв у село і на протилежний горб зроби-ли з села муравлище. Москалі вискакували з хат і тіка-ли скільки сили в ногах на горби по протилежному боці. А стрілецька чота схоронилася в лісі і вже про-робленою стежкою вернулася до сотні.

1916 рік. Літо.

Гора Лисоня біля Бережан. Одна з найбільш скро-вавлених гір на східному фронті. Багато разів перехо-дила з рук до рук, а за кожним разом укривалася густо трупами, поїлася щедро кровю і оборонців і наступа-

ючих.

Ось знову зайняли Москалі її верх і знову йдуть Стрільці до наступу на неї.

Гармати риють землю, кулемети трають як вода на лотоках, крісові кулі дзигчать як розярені оси.

Білявий юнак уже поручником, командантом першої сотні, веде її в бій. То тут то там падають хлопці хтось охнув, хтось боляче крикнув, хтось спинився на мить...

А білявий юнак спокійний як завжди і як завжди на переді, йде рівномірним кроком і лагідним рухом погладжує свою русяву бороду (чогось запустив її).

— Товариші! Рівно! Рівно! — наповідає розстрільну, і всміхається, бо хлопці зараз же вирівнюють.

І так довів сотню на самий щовб гори.

1917 рік. Зима.

Гурт полонених втікає з російської неволі з табору над Волгою. Большевицький переворот зробив заміщення в сторожевій команді, хлопці скористали з цього і втікають.

Куди? До Київа! Там Центральна Рада, там кується доля України, там треба вояцьких рук. Втікає гурт. Навмання. Щоб тільки даліше від табору, щоб тільки ближче до України.

Довкола рівнина як стіл і сніги і сніги . . .

В гурті і Стрільці і вояки-Українці з австрійських полків. Між вояками Євген Коновалець, між Стрільцями білявий юнак, командант першої сотні.

Бридуть глибокими снігами, годину, дві, три, чотири, вже й лік забули. Темна ніч покрила надволжанські степи, зірвався вітер, починає мести снігом. Щораз дужче і дужче. Засліплює очі, заліплює лице, валить з ніг.

Засніжені постаті, як марева, як привиди, борикаються з хуртовиною, і йдуть, і йдуть.

Білявий юнак починає знемагати. Не вдіє нічого сила волі, виспажений неволею організм відмовляє послуху.

— Лишіть мене. Не можу! — добувається храпливий голос із замучених грудей.

— Тебе лишити! — аж скрикує той з другої чвірки. — Ні, брате!

Бере його під руку і обидва, заточуючись як п'яні, поринають у морок ночі.

Година-дві — і перед ними виринуло село.

Може врятується . . . Будуть крутити, що зблудили вертаючись з роботи, відпіchnуть а там — побачать.

1918 рік. Весна. Київ.

Четвертий Універсал, що проголосив самостійність України визвав усі сили пекла проти неї. А рідна не-свідомість, байдужість і хибно зрозуміла революційність допомагали тим силам.

Гурт полонених, що втікав надволжанськими степами з російського полону добився до Києва. Тут зразу взявся за організацію військової частини що спочатку була куренем, потім полком, дивізією, а вкінці стала славним корпусом Січових Стрільців.

Білявий юнак, поруч Евгена Коновальця, душею тієї частини.

Збіглися до неї і галичани і наддніпрянці та створили перший соборний відділ української збройної сили, що золотими літерами вписалася в визвольну боротьбу рідного краю.

В усіх починах, в усіх боях, в усіх ясных і трагічних моментах Січових Стрільців — завжди між першими з перших був білявий юнак.

Карпати, неволя, втеча з полону—не доконали його. Сила духа перемогла недомогу тіла.

Оборона Центральної Ради, бої за Київ, а там гетьманський переворот, а там Біла Церква, а там бій під Мотовилівкою і врешті тріумфальний вхід до столиці Української Народної Республіки.

1919 рік.

Штаб Дієвої Армії. У великій кімнаті, завішеній мапами, сидять за столами штабовці. Між ними шеф штабу полковник Андрій Мельник.

Сидить похилений над плянами і важить у думці всі можливості. Як завжди опанований спокійний, привітний і ніби м'який. Тільки в сивих очах видно тверду волю — ніби блиск сталі.

Полковник Андрій Мельник! Це той самий білявий юнак з львівського «Кайзервальду», з карпатської кампанії, з Маківки, з Болехова, з Галича, з над Стрипи, з Лисоні біля Бережан, з Києва, з під Мотовилівки і як там не звати всіх місць боїв за волю України.

З юнака став дозрілим мужем, з команданта сотні — полководцем.

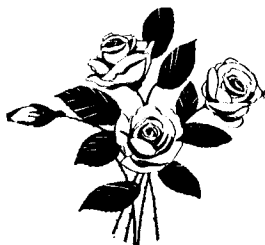

Цього року минуло полк. Андрієві Мельникові шістдесят років з дня народження.

Не зачіпила його куля, не загризла недуга легенів, не добили польські поліцисти, не зломил журба за добру долю України, не зневірив розлам у нутрі ОУН. Дожив 60 років життя, і сьогодні світить його око так само ясно, блукає на гладкій лиці та сама лагідна усмішка, так само важить він слова, так само відмірює рух.

Ніби роки, що прошуміли над ним, не торкнули його своїм крилом.

А було тих років, тяжких і трудних, багато. Тридцять і п'ять! А ніодин з них не тихий, не погідний, але й не сірий, як буває нераз хмарний безвітряний день. Були роки громовисті, аж душа здригалася, були роки холодні, аж серце замерзало, а всі буревійні. Чи в війську, чи поза ним, чи в краю, чи на чужині. Але весь час над ними, над тими роками, думка як райдуга: Україна . . . .

ЧЕКАЄ нас, друзі, невиспуца тверда й мозольна праця, жертвенність та риск власним життям на шляху до визволення України.

Та немає у нас зневіри. Нам ясно світитиме зоря нашої Великої Ідеї, віра у правильний шлях і успіх нашої праці, в перемогу і здійснення прагнення батьків і наших задумів — жити вільним життям у власному Українському Державному Храмі. Нам присвічує віра у воскресіння Самостійної Соборної Української Держави нашим трудом і потом, нашою кровю та життям, яке радо віддамо на те, щоб жила і цвіла Вона — Україна.

АНДРІЙ МЕЛЬНИК.

